

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 23. decembra 2024. godine
Br. Ref.: AGJ 2596/24

PRESUDA

u

slučaju br. KI117/23

Podnosilac

Exclusive D.o.o

**Ocena ustavnosti rešenja [E.Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine
Vrhovnog suda Republike Kosovo**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Bajram Ljatifi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzie Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija
Enver Peci, sudija, i
Jeton Bytyqi, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Exclusive D.o.o sa sedištem u Gnjilanu (u daljem tekstu: podnosilac zahteva), koga zastupa Faton Qirezi, advokat iz Prištine.

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava rešenje [E.Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine Vrhovnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Vrhovni sud).
3. Podnosilac zahteva je osporeno rešenje Vrhovnog suda primio 3. februara 2023. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporenog rešenja, kojim su podnosiocu zahteva navodno povređena njegova prava zagarantovana članovima 31. [Pravo na pravično i nepristrasno] i 32. [Pravo na pravno sredstvo] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) i članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stav 4 člana 21. [Opšta načela] i stavovima 1 i 7 člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 20. (Odluke) i 22. (Procesuiranje podnesaka) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25. (Podnošenje podnesaka i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovník).

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 1. juna 2023. godine, podnosilac zahteva je podneo zahtev preko pošte, koji je stigao i registrovan je 5. juna 2023. godine u Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 8. juna 2023. godine, predsednica Suda je odlukom [Br. GjR. KI117/23] imenovala sutkinju Remziju Istrefi-Peci za sutkinju izvestiteljku i odlukom [Br. KSH.KI117/23] imenovala Veće za razmatranje sastavljeno od sudija: Selvete Gërxhaliu-Krasniqi (predsedavajuća), Safet Hoxha i Radomir Laban (članovi).
8. Dana 14. juna 2023. godine, Sud je obavestio zastupnika podnosioca zahteva o registraciji zahteva i kopiju zahteva poslao Vrhovnom sudu.
9. Dana 11. marta 2024. godine, sudija Jeton Bytyqi je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, čime je započet njegov mandat u Sudu.
10. Dana 5. novembra 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno je preporučilo Sudu prihvatljivost zahteva.
11. Istog datuma, Sud je jednoglasno odlučio da (i) proglasi zahtev prihvatljivim; (ii) utvrdi da rešenje [E. Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine Vrhovnog suda nije u skladu sa stavom 1, člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a.

Pregled činjenica

12. Na osnovu spisa predmeta, podnosilac zahteva je sklopio ugovor sa Vladom Republike Kosovo – Ministarstvom zdravstva – Kosovskom agencijom za medicinske proizvode (Kosovska agencija za medicinske proizvode) za nabavku lekova i medicinskog

potrošnog materijala od preduzeća Zdravlje Actavis, preduzeće iz Srbije, sa poslovnim brojem u Srbiji 07204817, u Leskovcu, Srbija, (u daljem tekstu:). Podnosilac zahteva je primio kontingent robe od Zdravlje Actavis Leskovac, po ugovoru o uvozu robe od strane ovog preduzeća. U januaru 2012. godine, Ministarstvo zdravstva Republike Kosovo je privremeno obustavilo sertifikat o ovlašćenju za stavljanje u promet medicinskih proizvoda Srbije, uključujući i firmu Zdravlje Actavis Leskovac, sa obrazloženjem da se treba potvrditi CPP (Certificate Pharmaceutical Product/Sertifikat farmaceutskog proizvoda), izdat od strane nadležnih organa Srbije. Podnosilac zahteva je takođe, u cilju ispunjenja ugovora sa Kosovskom agencijom za medicinske proizvode za snabdevanje medicinskim proizvodima, sa kojima bi podnosilac zahteva potom ispunio svoje ugovorne obaveze prema preduzeću Zdravlje Actavis Leskovc, zaključio ugovor sa Actavis International Limited, preduzećem iz Malte, sa poslovnim brojem u Malti br. 10 C33922, Zejtun, Malta, (sa filijalom na Kosovu - Actavis International LTD Priština, sa poslovnim brojem na Kosovu, 70570793).

13. Dana 26. oktobra 2017. godine, podnosilac zahteva je podneo tužbu za naknadu štete i izgublenu dobit Osnovnom sudu u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud), protiv tuženih Actavis International Limited, Zdravlje Actavis Leskovc i Kosovske agencije za medicinske proizvode, jer su mu obustavljanjem sertifikata o ovlašćenju za stavljanje u promet medicinskih proizvoda za Zdravlje Actavis Leskovc, ostale zalihe uskladištenih lekova i medicinskih sredstava koje nije mogao da stavi u promet zbog toga jer im je nedostajala dokumentacija koja se traži zakonom, navodeći da mu je pričinjena materijalna šteta i izgubljena dobit. Podnosilac zahteva je tužbom od Osnovnog suda tražio sledeće: (i) da se u potpunosti usvoji njegov tužbeni zahtev kao osnovan; (ii) da se obavežu tuženi Actavis International Limited, Zdravlje Actavis Leskovc, Vlada Republike Kosovo – Ministarstvo zdravstva i Kosovska agenciju za medicinske proizvode da solidarno, u ime naknade materijalne štete, nematerijalne štete i izgubljene dobiti, isplate podnosiocu zahteva iznos u evrima koji će biti utvrđen prilikom razmatranja ovog pravnog pitanja, zajedno sa godišnjom kamatom od 3,5% obračunatom od 19. januara 2012. godine do 01. januara 2013. godine, kao i godišnjom kamatom od 8% obračunatom od 01. januara 2013. godine, do izvršenja ove presude; (iii) da se tuženi, Kosovska agencija za medicinske proizvode, obaveže da povuče robu kojoj je istekao rok trajanja iz skladištenih zaliha tužioca i uništi istu u skladu sa važećim postupcima; (iv) da se tuženi Actavis International Limited, Zdravlje Actavis Leskovc, Ministarstvo zdravstva Republike Kosovo i Kosovska agencija za medicinske proizvode obavežu da solidarno plate podnosiocu zahteva sve sudske troškove ovog spora.
14. Dana 19. marta 2018. godine, podnosilac zahteva je podneskom upućenom Osnovnom sudu izmenio tužbeni zahtev povlačeći tužbu protiv prvotuzenog, Actavis International Limited.
15. Dana 18. septembra 2019. godine, na pripremnom ročištu održanom u Osnovnom sudu, zastupnik podnosioca zahteva je predložio iznošenje dokaza sa finansijskim veštačenjem, kako bi se tačno utvrdila visina štete. Osnovni sud je utvrdio da je podnosilac zahteva povukao tužbu protiv prvotuzenog Actavis Internationale Limited, i odbio predlog zastupnika podnosioca zahteva za iznošenje finansijskog veštačenja.
16. Dana 23. septembra 2019. godine, podnosilac zahteva je podneskom u završnoj reči precizirao tužbeni zahtev, kojim je tražio sledeće: (i) da se tuženi Zdravlje Actavis Leskovc, Vlada Republike Kosovo - Ministarstvo zdravstva i Kosovska agencija za medicinske proizvode obavežu da solidarno, u ime naknade realne materijalne štete za uvezene proizvode, kasnije stavljene van pravnog prometa, isplate podnosiocu zahteva iznos od 318.340,98 evra (trista osamnaest hiljada trista četrdeset evra i devedeset osam centi) zajedno sa godišnjom kamatom od 3,5% obračunatom od 19. januara 2012.

do 01. januara 2013. godine, sa godišnjom kamatom od 8% obračunatom od 01. januara 2013. godine do izvršenja ove presude; (ii) da se tuženi Zdravlje Actavis Leskovec, Vlada Republike Kosovo – Ministarstvo zdravstva i Kosovska agencija za medicinske proizvode solidarno obavežu da u ime naknade za izgublenu dobit za uvezene proizvode koji su kasnije stavljeni van pravnog prometa, podnosiocu zahteva isplate iznos od 125.000,00 evra (sto dvadesetpet hiljada evra), kao i godišnju kamatu od 8% obračunatu od 01. januara 2013. godine do izvršenja ove presude; (iv) da se tuženi, Vlada Republike Kosovo – Ministarstvo zdravstva i Kosovska agencija za medicinske proizvode, obavežu da solidarno, u ime naknade za zakupninu plaćenu za neuništenu robu do 2018. godine, plate podnosiocu zahteva iznos od 50.000,00 evra (pedeset hiljada), kao i godišnju kamatu od 8% obračunatu od 01. januara 2013. godine do izvršenja ove presude; (v) da se tuženi Zdravlje Actavis Leskovec, Ministarstvo zdravstva Republike Kosovo i Kosovska agencija za medicinske proizvode obavežu da solidarno podnosiocu zahteva iznos od 2.360 evra (dve hiljade trista šezdeset evra) u ime sudskih troškova ovog spora.

17. Dana 30. septembra 2019. godine, Osnovni sud je presudom [III.Ek.br. 489/2017] odlučio kao u nastavku: (i) odbija se u celini kao neosnovan tužbeni zahtev podnosioca zahteva podnet protiv tuženih 1. Actavis International Limited sa sedištem u Malti, 2. Zdravlje Actavis Leskovec, sa sedištem u Srbiji, 3. Vlade Republike Kosovo - Ministarstvo zdravstva, i 4. Kosovske agencije za medicinske proizvode sa sedištem u Prištini, kojom je tražio naknadu materijalne štete i izgubljene dobiti, sa zakonskom kamatom od 3,5% obračunatom od 19. januara 2012. do 01.01.2013. godine, kao i godišnjom kamatom od 8% obračunate od 01. januara 2013. godine do konačne isplate, i kojom je tražio da se tuženi, Kosovska agencija za medicinske proizvode obaveže da povuče robu kojoj je istekao rok iz uskladištenih zaliha tužioca i uništi je po važećem postupku; (ii) utvrdio je da je podnosilac zahteva povukao tužbu protiv prvotuzenog Actavis International Limited sa sedištem u Malti u ovoj građanskopravnoj stvari. Osnovni sud je u svojoj presudi, između ostalog, istakao sledeće „... *Sud je na osnovu izvedenih dokaza i izjava stranaka u postupku utvrdio da je zahtev za naknadu štete za izgublenu dobit koji je proizašao iz ugovora pod brojem 71300 10 647 111 potpisan i zapečaćen od strane Ministarstva zdravstva i Exclusive dana 25. februara 2011. godine, i da je za obustavljanje sertifikata i ovlašćenja stavljanja u promet za proizvođače preduzeća iz Srbije upoznat od strane Kosovske agencije za lekove i medicinska sredstva Republike Kosovo, na osnovu elektronskog dopisa od 19. januara 2019. godine. Prema tome, budući da je tužilac o navodnoj šteti obavešten 19. januara 2019. godine, dok je tužba tužioca podneta Sudu 26. oktobra 2017. godine, prema oceni ovog Suda, rok za podnošenje zahteva za naknadu štete i izgubljene dobiti zastareo je shodno članu 355. stav 1 ZOO-a, koji decidno predviđa sledeće „Međusobna potraživanja iz komercijalnih ugovora kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarevaju za tri (3) godine“, na koji se tuženi poziva da je rok zastarelosti tužbenog zahteva 3. godine. Sud je takođe utvrdio da je tužbeni zahtev tužioca zastareo na osnovu člana 357. stav 1 ZOO-a, kojim je decidno propisano da „Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri (3) godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo“.*
18. Dana 9. oktobra 2019. godine, podnosilac zahteva je uložio žalbu Apelacionom sudu protiv presude [III.Ek.br. 489/2017] od 20. septembra 2019. godine Osnovnog suda, zbog povrede odredaba parničnog postupka, pogrešnog ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primene materijalnog prava.
19. Dana 17. decembra 2020. godine, Apelacioni sud u Prištini je rešenjem [Ae.br. 380/19] usvojio kao osnovanu žalbu podnosioca zahteva, ukinuo presudu [III.Ek.br. 489/2017] od 30. septembra 2019. godine Osnovnog suda i slučaj vratio prvostepenom sudu na

ponovno suđenje i odlučivanje. Apelacioni sud u Prištini je u tom slučaju obrazložio da je prvostepeni sud povredio odredbe parničnog postupka predviđenih članom 182. stav 2 tačka n) ZPP-a, koje se moraju ukloniti u ponovnom postupku; te da prvostepeni sud mora da oceni sve činjenice od odlučujućeg značaja prema zahtevima i prigovorima stranaka i potom donese zakonitu i pravičnu odluku sa konkretnim razlozima za svaku odlučnu činjenicu.

20. Dana 16. marta 2021. godine, tokom pripremnog ročišta u Osnovnom sudu, ovlašćeni zastupnik podnosioca zahteva je, između ostalog, izjavio: „Ovlašćeni zastupnik tužioca izjavljuje da ostaje u potpunosti pri tužbi i tužbenom zahtevu, rešenjem Apelacionog suda. U obrazloženju rešenja je uputio Sud da sve činjenice od odlučujućeg značaja oceni po zahtevima i prigovorima stranaka. Na osnovu toga, čega ponavljam predlog da se odredi veštačenje iz finansijske oblasti koje bi procenilo realnu štetu i izgubljenu dobit koju je tužilac pretrpeo. Iz drugih dokaza dostavljenih Sudu se dokazuje da je prvotuženi prodavao lekove bez validnog CRY-a. Odgovornost drugotuženog i trećetuženog se sastoji u tome što su oni ugovorom o snabdevanju lekovima, i u spisima predmeta na str. 2, obavezali tužioca da uvozi određene vrste lekova upravo od proizvođača Zdravlje. Smatram da ove dve okolnosti opravdavaju određivanje finansijskog veštačenja i zbog činjenice što u ovom slučaju ne stoji tvrdnja prvotuženog da je zahtev zastareo, budući da je šteta za tužioca realno nastala u vreme izvršenja sudske odluke po fakturi. Takođe, u pogledu tvrdnje za zastarelost smatram da treba uzeti u obzir i činjenica da su uvezeni lekovi bili van pravnog prometa zbog nedostatka CRP-a, i to čini ugovor ništavim, a ništav ugovor nema rok zastarelosti“.
21. Dana 19. marta 2021. godine, Osnovni sud je u ponovnom odlučivanju, presudom [III.Ek.br. 31/2021] odlučio kao u nastavku: (i) odbija se u celini kao neosnovan tužbeni zahtev podnosioca zahteva podnet protiv tuženih 1. Zdravlje Actavis Leskovec sa sedištem u Srbiji, 2. Vlada Republike Kosovo - Ministarstvo zdravstva i 3. Kosovska agencija za medicinske proizvode sa sedištem u Prištini, kojom je tražio naknadu materijalne štete i izgubljene dobiti, sa zakonskom kamatom od 3,5% obračunatom od 19. januara 2012. do 01. januara 2013. godine, kao i godišnjom kamatom od 8% obračunatom od 01. januara 2013. godine do konačne isplate, i kojom je tražio da se tuženi, Kosovska agencija za medicinske proizvode obaveže da povuče robu kojoj je istekao rok iz uskladištenih zaliha tužioca i uništi je po važećem postupku; (ii) utvrdio je da je podnosilac zahteva povukao tužbu protiv prvotuženog Actavis International Limited sa sedištem u Malti u ovoj građanskopravnoj stvari. Osnovni sud je u svojoj presudi, između ostalog, naglasio „... Sud, nakon razrade pravnog predmeta u vezi naknade štete u iznosu od 378.340,98 evra, i izgubljene dobiti u iznosu od 50.000 evra, nije se upustio u izvođenje drugih dokaza, iz razloga što kada se radi o zastarelosti potraživanja onda se ne mogu ceniti drugi dokazi koji ne mogu biti validni u donošenju meritorne odluke, te je iz tog razloga Sud odbio predlog za određivanje finansijskog veštačenja“.
22. Dana 6. aprila 2021. godine, podnosilac zahteva je uložio žalbu Apelacionom sudu protiv presude [III.Ek.br. 31/2021] od 19. marta 2021. godine Osnovnog suda, zbog povrede odredaba parničnog postupka, pogrešnog ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primene materijalnog prava. Između ostalog, podnosilac zahteva je u svojoj žalbi istakao „Prvostepeni sud je u sednici od 16. marta 2021. godine neosnovano odbio predlog zastupnika tužioca za finansijsko veštačenje, kojim bi, osim što bi se precizirala visina pretrpljene finansijske od strane tužioca, precizirao bi se i trenutak kada je ova šteta pretrpljena, što bi bilo od odlučujućeg značaja za određivanje trenutka početka zastarelosti, što je razlog za odbijanje tužbenog zahteva od strane Prvostepenog suda“.

23. Dana 1. avgusta 2022. godine, Privredni sud je počeo sa funkcionisanjem a žalba podneta Apelacionom sudu je prosleđena na razmatranje Privrednom sudu – drugostepena veća.
24. Dana 13. oktobra 2022. godine, Privredni sud – drugostepena veća je presudom [K.DH.SH.II.br. 802/22] odbio kao neosnovanu žalbu podnosioca zahteva od 6. aprila 2021. godine, dok je potvrdio presudu [III.Ek.br. 31/2021] Osnovnog suda u Prištini – Departman za ekonomska pitanja od 19. marta 2021. godine.
25. Dana 1. novembra 2022. godine, podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu Kosova, protiv presude [K.DH.SH.II.br. 802/22] Privrednog suda - drugostepena veća, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom da se revizija usvoji i pobijana presuda preinači, a predmet vrati na ponovno suđenje Privrednom sudu – Prvostepena veća.
26. Dana 17. januara 2023. godine, Vrhovni sud je rešenjem [E.Rev.br. 1/2023], odbacio kao nedozvoljenu reviziju podnosioca zahteva, izjavljenu protiv presude [K.DH.SH.II.br. 802/22] Privrednom sudu – drugostepena veća u Prištini, od 13. oktobra 2022. godine, uz obrazloženje da nije ispunjen uslov za dozvoljenost revizije, jer vrednost predmeta spora mora biti preko 3.000 evra. Vrhovni sud je, između ostalog, naglasio „... U konkretnom slučaju zahtev tužioca se odnosi na naknadu materijalne štete i izgubljenu dobit, a da uopšte nije precizirao visinu ove tražene naknade, ni u tužbi ni tokom daljeg odvijanja postupka. U tužbi nije naznačena vrednost spora, iako je u članu 30.1 predviđeno da je tužilac dužan da u imovinskopравnim sporovima u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora, gde se kao vrednost predmeta spora uzima samo vrednost predmeta spora glavnog zahteva. Kamate, troškovi postupka i drugi sporedni zahtevi se ne uzimaju u obzir ako nisu deo glavnog zahteva ... Dozvoljenost ove revizije, čak i ako se oceni u skladu sa stavom 2 člana 211. ZPP-a, iz istih razloga navedenih iznad, proizilazi da revizija ne bi bila dozvoljena zbog njene niske vrednosti procenjene na osnovu sudske takse od 20 € koju je tužilja platila za svoju tužbu, a koji iznos se odnosi na vrednost spora od 1.000,00 €. Pošto je i u ovom stavu predviđeno da u predmetnom delu presude vrednost predmeta spora mora biti preko 3.000 € kao uslov za dozvoljenost revizije, u konkretnoj situaciji revizija ne bi bila dozvoljena ni prema članu 211. stav 2 ZPP-a“.

Navodi podnosioca zahteva

27. Podnosilac zahteva navodi da su povređena njegova prava zagarantovana članovima 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 32. [Pravo na pravno sredstvo] Ustava.
28. Podnosilac zahteva navodi da je Vrhovni sud povredio pravo na pravično i nepristrasno suđenje iz člana 31. Ustava, ne razmatranjem svih iznetih dokaza u reviziju podnosioca zahteva i odbacujući ga samo na osnovu visine plaćene sudske takse. S tim u vezi, podnosilac zahteva ističe sledeće „Ako bi Vrhovni sud razmotrio i druge dokaze, ne samo plaćenu taksu, primetio bi da je spor sa višestruko većom vrednošću od onoga što je tvrdio.“ Pored toga, Vrhovni sud Kosova osporenim rešenjem ovim zahtevom, nije uzeo u obzir činjenicu da je tužilac tokom postupka precizirao tužbeni zahtev u iznosu od preko 500.000,00 evra. Stoga je Vrhovni sud Kosova svojim rešenjem E. Rev. br. 1/2023, aktu sudske uprave u vezi sa taksom dao veću težinu nego dokazima u spisima predmeta i veću težinu od procesne radnje stranke u slučaju preciziranja tužbenog zahteva. Na ovaj način, Vrhovni sud je, selektivno koristeći spise predmeta kako bi doneo što lakšu odluku za sebe, povredio pravo tužioca na pravično i

nepristrasno suđenje iz člana 31.1 Ustava, jer je uskratio pravo tužiocu da brani svoja prava u sudskom postupku“.

29. Podnosilac zahteva navodi da je Vrhovni sud povredio pravo na pravno sredstvo zagarantovano članom 32. Ustava, jer je, kako ističe, „... bez ozbiljnog i pažljivog ispitivanja predmeta nepravedno odbacio reviziju tužioca, osnivajući se na neosnovana obrazloženja i nepostojećim ili nebitnim činjenicama. Na ovaj način je Vrhovni sud Kosova, na osnovu odluke o visini takse koju je donela sama sudska uprava, vanredno pravno sredstvo - Reviziju - pretvorio u nedelotvorno pravno sredstvo, samo zato što nije pažljivo razmotrio predmet o kojem je trebao da odlučuje“.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

USTAV REPUBLIKE KOSOVO

Član 31.

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

- 1. Svakome se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih nadležnosti.*
- 2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.*
- 3. Suđenje je javno, osim u slučajevima kada sud, iz posebnih razloga, smatra da je isključivanje štampe ili javnosti, u korist pravde, ako bi njihovo prisustvo moglo naškoditi javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti, interesima maloletnika, ili zaštititi privatnog života stranaka u postupku, na zakonom propisan način.*
- 4. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da ispituje prisutne svedoke i da zahteva obavezno pojavljivanje svedoka, veštaka i ostalih lica, koja mogu razjasniti činjenice.*
- 5. Svako ko je optužen za krivično delo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom.*
- 6. Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi.*
- 7. Sudski postupci koji se odnose na maloletnike se regulišu zakonom, poštujući posebne uredbe i procedure za maloletnike.*

Član 32.

[Pravo na pravno sredstvo]

Svako lice ima pravo da koristi pravna sredstva na sudske i administrativne odluke, koje uskraćuju njena/ njegova prava ili interese, na zakonom propisan način.

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 6.1

(Pravo na pravično suđenje)

- 1. „Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom“.*

[...]

Relevantne zakonske odredbe

ZAKON BR. 03/ L-006 O PARNIČNOM POSTUPKU

4. Utvrđivanje vrednosti predmeta spora

Član 30. (bez naslova)

„30.1 Tužilac ima dužnost da u imovinsko – pravnim sporovima , u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora. Kao vrednost predmeta spora se ima u vidu sama vrednost glavnog zahteva.“

Član 36. (bez naslova)

„Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenuo vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema (prapsimit), optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja, ali pre nego što počne razmatranje glavnog pitanja, brzo i na prikladan način će odrediti , odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika. U ovakvim slučajevima sud odlučuje rešenjem protiv kojeg se ne dozvoljava žalba“.

REVIZIJA Član 211.

„211.1 Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda“.

211.2 Revizija se ne dozvoljava u imovinsko pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtev odnosi na novčane zahteve , predaju stvari, ili ispunjavanjem neke druga polaganja, ukoliko vrednost predmeta spora u delu pobijenom presudom ne prelazi sumu od 3,000 €.

211.3 Revizija se ne dozvoljava u imovinsko pravnim odnosima u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na novčane zahteve, na predaju stvari ili na ispunjavanje neke druga polaganja, ukoliko vrednost predmeta spora navedenog u tužbi tužioca ne prelazi sumu od 3,000 €.

Član 253. [Sadržina tužbe]

[...]

253.4 Tužitelj ima zadatak da uz tužbu priloži potvrdu o plaćenju sudskoj taksi.

253.5 Ukoliko tužitelj ne plati propisanu sudsku taksu o tužbi i nakon od suda upućene primedbe iako ne postoje uslovi za oslobađanje od plaćanja sudske takse, smatraće se da je tužba povučena.

Član 468. [Oslobađanje od plaćanja sudskih troškova]

[...]

468.3 Sud može da oslobodi stranku samo od sudskih taksi ukoliko bi se njihovim plaćanjem znatno smanjili sredstva za njeno izdržavanje i njene uže porodice.

[...]

**POGLAVLJE XXX
POSTUPAK U TRGOVINSKIM SPOROVIMA**

[...]

**Član 508.
(bez naslova)**

„Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €“.

**ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO BR. 01/2017 O IZJEDNAČAVANJU
SUDSKIH TAKSI**

**Član 2.
[Značenje pojedinih izraza]**

[...]

2.4 „Podnesak“ je tužba, protivtužba, žalba, prigovor, zahtev, revizija, predlog za izvršenje, predlog za određivanje mere sigurnosti, itd.

**Član 3.
[Određivanje takse za podneske u vezi sa zahtevima iz građanskog
pravnog polja]**

Određivanje visine sudskih taksi koje treba da se plate prilikom podnošenja podneska, vrši se na osnovu vrednosti predmeta spora, odnosno vrste podneska, na osnovu Taksene tarife za sudske takse iz ovog uputstva (TTST)“.

**Član 5.
[Ubiranje taksi i posledice neplaćanja istih]**

[...]

5.5 Stranka treba da plati taksu u roku određenom od sudije odnosno predsednika pretresnog veća, koji ne može biti kraći od 15. dana. Ako se ova taksa ne uplati u određenom roku, sud sprovodi predviđeni postupak kao što sledi:

5.5.1 Ako se taksa za podnesak ne uplati do zadnjeg datuma, prema ovom članu, i kada ne postoje uslovi za oslobađanje obaveze plaćanja takse, sud će odbaciti podnesak, izuzev podnesaka u vezi sa sredstvima za pobijanje.

**Član 8.
[Oslobađanje od plaćanja sudske takse]**

8.1 Od plaćanja sudske takse oslobađaju se sledeće kategorije lica:

8.1.1 lice koje podnosi zahtev u vezi sa radnim odnosom, osim novčanih zahteva;

8.1.2 lice u teškom ekonomskom stanju, ako plaćanje takse neposredno ugrožava njegovu egzistenciju, odnosno egzistenciju članova njegovog domaćinstva
[...]

8.3 Kategorije lica iz člana 8.1, treba da obezbede sledeće dokaze kako bi se oslobodili od plaćanja sudske takse:

8.3.1 dokaz da on ili ona prima socijalnu pomoć od Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu.

8.3.2 dokaz da on ili ona prima pravnu pomoć od Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć.

Prihvatljivost zahteva

30. Sud prvo ocenjuje da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom i predviđeni dalje Zakonom i Poslovníkom.
31. S tim u vezi, Sud se prvobitno poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Nadležnost i ovlašćene strane] Ustava, u vezi sa stavom 4. člana 21. [Opšta načela], koji utvrđuju:

21
[Opšta načela]

„4. Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva“.

Član 113.
[Jurisdikcija i Ovlašćene Strane]

„1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom“.

[...]

32. Sud u nastavku razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti koji su dalje propisani u Zakonu, odnosno članovima 47, 48. i 49. Zakona, kojima je utvrđeno:

Član 47.
[Individualni zahtevi]

„1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.
2. Osoba može da podnese pokrenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva“.

Član 48.
[Tačnost podneska]

„Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori“.

Član 49.
[Rokovi]

„Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku. U svim ostalim slučajevima, rok počinje na dan javnog objavljivanja odluke ili akta ...“.

33. Sud prvo primećuje da u skladu sa stavom 4. člana 21. Ustava, podnosilac zahteva ima pravo da podnese ustavnu žalbu, pozivajući se na navodne povrede njegovih osnovnih prava i sloboda, koje važe za fizička i pravna lica (vidi predmet Ustavnog suda br. [KI41/09](#), podnosilac zahteva Univerzitet AAB-RIINVEST L.L.C, rešenje o neprihvatljivosti od 3. februara 2010. godine, stav 14, i [KI35/18](#), sa podnosiocem zahteva „Bayerische Versicherungsverband“, presuda od 11. decembra 2019. godine, stav 40).
34. U pogledu ispunjenosti navedenih kriterijuma, Sud ocenjuje da je podnosilac zahteva (i) ovlašćeno lice, u smislu člana 113.7. Ustava; (ii) osporava ustavnost rešenja [E.Rev.br. 1/2023] Vrhovnog suda od 17. januara 2023. godine; (iii) iscrpeo je sva raspoloživa pravna sredstva, u smislu člana 113.7 Ustava i članu 47.2 Zakona; (ii) jasno je precizirao Ustavom zagarantovana prava za koja tvrdi da su mu povređena, u skladu sa zahtevima iz člana 48. Zakona; i (v) podneo je zahtev u zakonskom roku od 4. (četiri) meseca, kako to predviđa član 49. Zakona.
35. Sud takođe utvrđuje da zahtev ispunjava uslove prihvatljivosti, propisane stavom 1, pravila 34 (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika o radu. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu uslova propisanih u stavu 3, pravila 34 Poslovnika o radu. Štaviše i na kraju, Sud ističe da zahtev ne može da se proglasi neprihvatljivim ni na jednoj drugoj osnovi. Stoga, zahtev treba da se proglasi prihvatljivim i treba da se oceni njegov meritum.

Meritum zahteva

36. U kontekstu ocene prihvatljivosti zahteva, Sud će prvo podsetiti na suštinu slučaja kao i relevantne navode podnosioca zahteva, u kojoj će oceni Sud primeniti standarde sudske prakse ESLJP-a, u skladu sa kojima je, na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, dužan da tumači osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom.
37. U početku, Sud podseća da se suština sudskog spora pri redovnim sudovima tiče neispunjenja obaveza ili naknade preduzeća Actavis International Limited, Zdravlje Actavis Leskovac i Vlade Republike Kosovo - Ministarstvo zdravstva - Kosovska agencija za medicinske proizvode kao tuženi prema podnosiocu zahteva. Konkretnije, podnosilac zahteva je sklopio ugovor sa Vladom Republike Kosovo - Ministarstvom zdravstva - Kosovskom agencijom za medicinske proizvode za nabavku lekova i potrošnog medicinskog materijala od preduzeća Zdravlje Actavis Leskovc. Podnosilac zahteva je primio kontingent sa robom od strane Zdravlje Actavis Leskovc prema ugovoru. U januaru 2012. godine, Ministarstvo zdravstva Republike Kosovo je privremeno obustavilo sertifikat o ovlašćenju za stavljanje u promet medicinskih proizvoda Srbije, uključujući i firmu Zdravlje Actavis Leskovc, sa obrazloženjem da se treba potvrditi CPP izdat od strane nadležnih organa Srbije.

38. Podnosilac zahteva je pokrenuo sudski postupak pri Osnovnom sudu jer su mu obustavljanjem sertifikata o ovlašćenju za stavljanje u promet medicinskih proizvoda za Zdravlje Actavis Leskovac ostale zalihe uskladištenih lekova i medicinskih sredstava koje nije mogao da plasira na tržištu zbog toga jer im je nedostajala dokumentacija koja se traži zakonom, navodeći da mu je pričinjena materijalna šteta i izgubljena dobit, podnoseći tužbeni zahtev u kojem nije precizirao vrednost spora, ali je pred nadležnim sudom tražio da mu se isplati naknada materijalne štete i izgubljena dobit sa zakonskom kamatom od 3.5% obračunatom od 19. januara 2012. do 01. januara 2013. godine, kao i godišnjom kamatom od 8% obračunatom od 01. januara 2013. godine do konačne isplate, i tražio je da se tuženi, Kosovska agencija za medicinske proizvode obaveže da povuče robu kojoj je istekao rok iz uskladištenih zaliha tužioca i uništi po važećem postupku. Dana 23. septembra 2019. godine, podnosilac zahteva je podneskom u završnoj reči precizirao tužbeni zahtev, kojim je utvrdio vrednost štete u iznosu većem od 500 hiljada evra. Dok je povukao tužbu što se tiče tužene Actavis International Limited.
39. Tužbeni zahtev podnosioca zahteva je odbijen u celini od Osnovnog suda. Protiv presude Osnovnog suda, podnosilac zahteva je podneo žalbu Apelacionom sudu, osporavajući nalaze Osnovnog suda. Među glavnim navodima podnosilac zahteva je naveo i odbijanje predloga njegovog zastupnika za finansijsko veštačenje, koja bi prema njegovim rečima precizirao pretrpljenu finansijsku štetu, takođe bi precizirao i trenutak kada je pretrpljena finansijska šteta što bi bilo od odlučujućeg značaja za određivanje početka zastarelosti u utvrđivanje trenutka početka zastarelosti. Nakon što je obrazovan Privredni sud, predmet je prenet iz Apelacionog suda u Privredni sud – drugostepena veća, za razmatranje žalbe podnosioca zahteva, gde je docnji odbio žalbu i potvrdio presudu Osnovnog suda. Podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu koju je odbacio kao nedozvoljenu zbog vrednosti spora.
40. Pošto je Vrhovni sud odbio zahtev podnosioca zahteva za reviziju iz proceduralnih razloga, podnosilac je podneo zahtev Sudu, navodeći da ovo rešenje Vrhovnog suda narušava njegovo pravo na „pristup sudu“, zagarantovano članom 31. Ustava i članom 6. EKLJP-a. Konkretnije, podnosilac zahteva je naveo da je iskoristio pravno sredstvo na raspolaganju prema zakonodavstvu na snazi i da je Vrhovni sud narušio pristup sudu odbivši reviziju tužioca, osnivajući se na isplaćenu sudsku taksu, jer je „*bez ozbiljnog i pažljivog razmatranja predmeta nepravedno odbacio reviziju tužioca, osnivajući se na neosnovana obrazloženja i nepostojećim ili nebitnim činjenicama. Na ovaj način je Vrhovni sud Kosova, na osnovu odluke o visini takse koju je donela sama sudska uprava, vanredno pravno sredstvo - Reviziju - pretvorio u nedelotvorno pravno sredstvo, samo zato što nije pažljivo razmotrio predmet o kojem je trebao da odlučuje*“.
41. Na osnovu napred navedenog, podnosilac zahteva ističe da se revizija može odbaciti samo ako vrednost spora ne prelazi sumu od 3,000 €, a u trgovinskim sporovima ako ne prelazi sumu od 10,000 €. Međutim, u konkretnom slučaju, vrednost spora je utvrđena i zbog toga se ista ne može odbaciti. S tim u vezi, podnosilac zahteva navodi: „*Ako bi Vrhovni sud razmotrio i druge dokaze, ne samo plaćenu taksu, primetio bi da je spor sa višestruko većom vrednošću od onoga što je tvrdio. Pored toga, Vrhovni sud Kosova osporenim rešenjem ovim zahtevom, nije uzeo u obzir činjenicu da je tužilac tokom postupka precizirao tužbeni zahtev u iznosu od preko 500.000,00 evra. Stoga je Vrhovni sud Kosova svojim rešenjem E. Rev. br. 1/2023, aktu sudske uprave u vezi sa taksom dao veću težinu nego dokazima u spisima predmeta i veću težinu od procesne radnje stranke u slučaju preciziranja tužbenog zahteva. Na ovaj način, Vrhovni sud je, selektivno koristeći spise predmeta kako bi doneo što lakšu odluku za sebe, povredio pravo tužioca na pravično i nepristrasno suđenje iz člana 31.1 Ustava, jer je uskratio pravo tužiocu da brani svoja prava u sudskom postupku*“.

42. Stoga, Sud, pre nego što analizira navode podnosioca zahteva, ističe da se u ovom zahtevu neće baviti ugovornim odnosom između podnosioca zahteva i tuženih, već će se fokusirati isključivo na pitanje moguće povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, u kontekstu povrede prava na pristup sudu, odnosno ukoliko su procesni propusti redovnih sudova rezultirali situacijom da Vrhovni sud odbaci zahtev podnosioca zahteva iz razloga što je docnji, prilikom odlučivanja o dozvoljenosti revizije, zauzeo formalistički pristup, ne uzimajući u obzir moguće proceduralne propuste sudova nižeg nivoa.
43. Konkretna slučaj koji Sud razmatra je vezan za način na koji su postojeći uslovi *ratione valoris* delovali u slučaju podnosioca zahteva. Konkretnije, slučaj se odnosi na pitanje da li je Vrhovni sud, u posebnim okolnostima slučaja, proglasivši reviziju podnosioca zahteva nedozvoljenom, primenio preterani formalizam i nesrazmerno uticao na njegovu mogućnost da sudi o meritumu slučaja u sporu koji je pokrenuo podnosilac zahteva za naknadu štete i izgubljene dobiti, kao što je zagarantovano zakonskim odredbama. U kontekstu navedenog, Sud će razmotriti da li je postupanje nižestepenih sudova i preduzimanje/ nepreduzimanje procesnih radnji od strane ovih poslednjih rezultiralo ograničenjem pristupa višem sudu.
44. U sprovođenju ove analize, Sud će se prvo pozvati na sudsku praksu Suda, kao i na sudsku praksu ESLJP-a u pogledu ograničenja pristupa sudu, uključujući i sudsku praksu koja se odnosi na ograničenja pristupa višim sudovima. Zatim će primeniti načela utvrđena u sudskoj praksi koja se odnose na pitanje ograničenja pristupa višim sudovima *ratione valoris*, kao i posebna pitanja proporcionalnosti koja se javljaju u ovom slučaju, odnosno ko treba da snosi štetne posledice grešaka počinjene tokom postupka, i baviće se pitanjem postojanja preteranog formalizma.
45. Imajući to u vidu, Sud najpre ističe da pitanje odbijanja ili nedozvoljavanja revizije jer ista ne dostiže zakonom utvrđenu vrednost spada u okvire načela ili prava na pristup sudu, zagarantovanog članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6. EKLJP-a (vidi slučaj Suda [KI96/22](#), podnosioci zahteva *Naser Husaj i Uliks Husaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine, stav 49). Shodno tome, uskraćivanje prava na pristup sudu može rezultirati i uskraćivanjem delotvornog pravnog sredstva i sudske zaštite prava za koja podnosilac zahteva tvrdi da su povređena proizvoljnim zaključkom Vrhovnog suda, u vezi sa ocenjivanjem vrednosti predmeta spora, kao preduslov za ocenu merituma slučaja (vidi slučaj Suda [KI143/21](#), podnosilac zahteva *Avdyl Bajgora*, presuda od 25. novembra 2021. godine, stav 60; [KI199/22](#) podnosilac zahteva N.P.T. „Arta XH“, presuda od 24. jula 2024. godine, stav 64).
46. Rekavši to, Sud se poziva na zaključak Vrhovnog suda da revizija podnosioca zahteva nije dozvoljena, iz sledećih razloga „[...] revizija se ne dozvoljava u imovinsko pravnim odnosima u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na novčane zahteve, na predaju stvari ili na ispunjavanje neke druga polaganja, ukoliko vrednost predmeta spora navedenog u tužbi tužioca ne prelazi sumu od 3,000 €. Dozvoljenost ove revizije, čak i ako se oceni u skladu sa stavom 2 člana 211. ZPP-a, iz istih razloga navedenih iznad, proizilazi da revizija ne bi bila dozvoljena zbog njene niske vrednosti procenjene na osnovu sudske takse od 20 € koju je tužilja platila za svoju tužbu, a koji iznos se odnosi na vrednost spora od 1.000,00 €. Pošto je i u ovom stavu predviđeno da u predmetnom delu presude vrednost predmeta spora mora biti preko 3.000 € kao uslov za dozvoljenost revizije, u konkretnoj situaciji revizija ne bi bila dozvoljena ni prema članu 211. stav 2 ZPP-a“.

47. Uzimajući u obzir gore navedeno, okolnosti konkretnog slučaja se odnose na činjenicu da li je Vrhovni sud, proglašivši da „revizija nije dozvoljena“ zbog čisto pravnih/proceduralnih pitanja, nesrazmjerno uticao na mogućnost podnosioca zahteva da donese meritornu odluku za njegov slučaj od strane Vrhovnog suda (vidi slučaj Suda [KI96/22](#), podnosioci zahteva *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 50).
48. Sud je, na osnovu svoje sudske prakse i prakse ESLJP-a, u principu naglasio da pravo na pristup sudu treba da bude „praktično i efikasno“, a ne „teorijsko i iluzorno“ (vidi, između ostalog, slučajeve Suda, [KI20/21](#), sa podnositeljkom zahteva *Violeta Todorović*, presuda od 13. aprila 2021. godine, stav 43 i [KI224/19](#), sa podnosiocem zahteva *Islam Krasniqi*, citiran iznad, stav 39; [KI199/22](#), podnosilac „N.P.T Arta XH“, presuda od 24. jula 2024. godine, stav 67; vidi takođe slučaj ESLJP-a, [Grkokatolička parohija Lupen protiv Rumunije \[VV\]](#), br. 76943 /11, presuda od 29. novembra 2016. godine, stav 84). Prema sudskoj praksi Suda i ESLJP, ovo pravo nije apsolutno, ali može biti podložno ograničenjima koja ne smeju da smanje pristup sudu na taj način ili u meri koja krše samu suštinu prava. Takva ograničenja neće biti opravdana ako ne slede legitiman cilj ili ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi postići (vidi slučaj Suda [KI96/22](#), sa podnosiocem zahteva *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 51; [KI20/21](#), podnositeljka zahteva *Violeta Todorović*, citiran iznad, stav 45; i [KI54/21](#), sa podnosiocem zahteva *Kamber Hoxha*, presuda od 4. novembra 2021. godine, stavovi 63-64; vidi takođe slučajeve ESLJP-a: [Sotiris i Nikos Koutras ATTEE protiv Grčke](#), br. 39442/98, presuda od 16. novembra 2000. godine, stav 15, [Běleš i drugi protiv Češke Republike](#), br. 47273/99, presuda od 12. novembra 2022. godine, stav 61 i; [Grkokatolička parohija Lupen protiv Rumunije](#), citiran iznad, stav 89).
49. Opšta načela pristupa višim sudovima i ograničenja *ratione valoris* u ovom aspektu tretirana su u slučajevima ovog Suda (vidi slučaj Suda: [KI143/21](#), podnosilac zahteva: *Avdyl Bajgora*, presuda od 25. novembra 2021. godine; [KI199/22](#) podnosilac zahteva *N.P.T. „Arta XH“*, presuda od 24. jula 2024. godine; [KI43/24](#), podnosilac zahteva: *Merita Visoka, Eroll Visoka i Melinde Visoka*, presuda od 24. septembra 2024. godine), gde je u tim slučajevima Sud, primenjujući opšta načela pristupa višim sudovima i ograničenja *ratione valoris* u ovom aspektu, pozivajući se na slučaj Velikog veća ESPLJ u slučaju *Zubac protiv Hrvatske* [br. 40160/12, presuda od 5. aprila 2018. godine, kao i slučajeve sopstvene sudske prakse, kroz koje je, u vezi sa pitanjem dozvoljenosti revizije koja se odnosi na vrednosni prag utvrđen zakonom, utvrdio povreda stava 1, člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. EKLJP-a koja se odnosi samo na načelo pristupa sudu.
50. Sud podseća da je ESLJP takođe u slučaju *Zubac protiv Hrvatske*, i u vezi sa primenom zakonskih ograničenja *ratione valoris* za pristup višim sudovima, razvio test u tri koraka, kroz koji je trebalo razmotriti i oceniti: (i) predvidljivost ograničenja, (ii) pitanje da li podnosilac zahteva ili država treba da snose štetne posledice propusta učinjenih tokom postupka, i (iii) pitanje „preteranog formalizma“ u primeni ograničenja (vidi, stavove 80-86 presude u slučaju *Zubac protiv Hrvatske* i reference korišćene u toj presudi), ista načela su afirmisana i primenjena kroz sudsku praksu Suda (vidi, slučajeve Suda: [KI96/22](#), podnosilac zahteva *Naser Husaj i Uliks Husaj*, gore citiran, stav 53; [KI199/22](#), podnosilac zahteva: *P.T.P. „Arta XH“*, gore citiran, stav 74; [KI43/24](#), stav 56). U tom smislu, a na osnovu gore navedenog, Sud će u ovom slučaju primeniti ova načela, koja se odnose na: (i) *predvidljivost postupka koji se primenjuje u vezi sa revizijom*; (ii) *o tome ko treba da snosi štetne posledice grešaka učinjenih tokom postupka*; i (iii) *u vezi sa korišćenjem preteranog formalizma tokom tumačenja i primene zakonskih odredbi na snazi u vezi sa pragom dozvoljenosti revizije*.

Primena opštih načela u okolnostima konkretnog slučaja

(i) Što se tiče predvidljivost postupka koji će se primeniti u vezi sa revizijom

51. Vraćajući se na okolnosti konkretnog slučaja, u vezi sa (i) pitanjem predvidljivosti ograničenja, Sud će prvo pažljivo proceniti način na koji je Vrhovni sud razmotrio reviziju podnosioca zahteva da bi utvrdio da li Vrhovni sud ima konsolidovanu sudsku praksu u pogledu zakonskog praga za prihvatljivost revizije. U prilog tome, Sud primećuje da se u pravnom poretku pristup Vrhovnom sudu u građanskim predmetima obezbeđuje revizijom na osnovu člana 211. ZPP-a. Revizija se odnosi na sporove u kojima pobijani deo presude prelazi određeni prag vrednosti. Kada se dostigne ovaj prag vrednosti, pristup Vrhovnom sudu postaje stvar individualnog prava. U okviru revizije, Vrhovni sud može poništavati presude nižestepeni sudova i vraćati slučajeve na ponovno suđenje ili, u određenim slučajevima, preinačiti osporene presude. U svakom slučaju, Vrhovni sud je ovlašćen da proglasi nedozvoljenom svaku reviziju koja ne ispunjava relevantne zakonske uslove.
52. U ovom slučaju, podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu, tvrdeći da je došlo do bitnih povreda odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primene materijalnog prava. Dalje, Vrhovni sud je odbacio kao nedozvoljenu reviziju koju je podneo podnosilac zahteva, zaključujući da je relevantna vrednost objekta spora ispod zakonskog minimuma. Prilikom ocene prihvatljivosti *ratione valoris*, Vrhovni sud je u ovoj spornoj pravnoj stvari prvobitno ocenio dozvoljenost revizije na osnovu člana 211.3 Zakona o parničnom postupku, gde je utvrđeno sledeće: „*Revizija se ne dozvoljava u imovinsko pravnim odnosima u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na novčane zahteve, na predaju stvari ili na ispunjavanje neke druga polaganja, ukoliko vrednost predmeta spora navedenog u tužbi tužioca ne prelazi sumu od 3,000 €.*“ Dalje, Vrhovni sud je, obrazložio „...*U konkretnom slučaju zahtev tužioca se odnosi na naknadu materijalne štete i izgubljenu dobit, a da uopšte nije precizirao visinu ove tražene naknade, ni u tužbi ni tokom daljeg odvijanja postupka. U tužbi nije naznačena vrednost spora, iako je u članu 30.1 predviđeno da je tužilac dužan da u imovinskopравnim sporovima u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora, gde se kao vrednost predmeta spora uzima samo vrednost predmeta spora glavnog zahteva. Kamate, troškovi postupka i drugi sporedni zahtevi se ne uzimaju u obzir ako nisu deo glavnog zahteva ... Dozvoljenost ove revizije, čak i ako se oceni u skladu sa stavom 2 člana 211. ZPP-a, iz istih razloga navedenih iznad, proizilazi da revizija ne bi bila dozvoljena zbog njene niske vrednosti procenjene na osnovu sudske takse od 20 € koju je tužilja platila za svoju tužbu, a koji iznos se odnosi na vrednost spora od 1.000,00 €. Pošto je i u ovom stavu predviđeno da u predmetnom delu presude vrednost predmeta spora mora biti preko 3.000 € kao uslov za dozvoljenost revizije, u konkretnoj situaciji revizija ne bi bila dozvoljena ni prema članu 211. stav 2 ZPP-a*“.
53. Na osnovu ovakvog zaključka Vrhovnog suda, više je nego jasno da je Vrhovni sud, prilikom odlučivanja o reviziji, odbio zahtev za reviziju na osnovu zakonske odredbe stava 2 i 3 člana 211. ZPP-a, ne ulazeći u suštinu žalbenih navoda podnosioca zahteva.
54. Dakle, i pored obrazloženja u zahtevu za reviziju, više je nego evidentno da je Vrhovni sud postupio u potpunosti u skladu sa zakonskom odredbom stava 1, člana 30. i stavom 2 i 3, člana 211. ZPP-a, koji konkretno utvrđuju zakonska ograničenja prava razmatranja revizije, ako vrednost spora ne prelazi vrednost od 3,000 evra ili je uopšte nije utvrdio podnosilac zahteva.
55. Shodno tome, Sud nalazi da zakonske odredbe na koje se poziva Vrhovni sud svakako sadrže ograničenja u pogledu odobravanja revizije u formalnom smislu i kao takva, ona

je jasna i predvidiva kako za podnosioca zahteva tako i za Sud. Međutim, predvidljivost zakonskih ograničenja i njihova primena zavisi od slučaja i ona, kao takva, treba da budu predmet sveobuhvatne ocene, pri čemu u njihovoj oceni treba izbegavati formalistički pristup kada se ograničenja primenjuju u konkretnom slučaju.

(ii) *O tome ko treba da snosi štetne posledice grešaka učinjenih u postupku*

56. Razmatrajući pažljivo drugi uslov (ii) *da li se ograničenje pristupa Vrhovnom sudu može pripisati greškama podnosioca zahteva*, Sud, da bi došao do odgovora, mora uzeti u obzir sam početak podnošenja tužbenog zahteva kao i zakonske odredbe ZPP-a koje regulišu pitanje i postupak utvrđivanja vrednosti spora prilikom podnošenja tužbenog zahteva.
57. Upravo u prilog ovome, Sud podseća da je ograničenje pristupa Vrhovnom sudu pokriveno opšte prihvaćenom legitimnom svrhom zakonskog praga *ratione valoris* za žalbe Vrhovnom sudu, čija je svrha da se obezbedi da Vrhovni sud, s obzirom na samu suštinu svoje uloge, bavi samo sa pitanjima od značaja. U prilog tome, Sud podseća da je uloga Vrhovnog suda, između ostalog, da obezbedi jedinstvenu primenu zakona, kao i ravnopravnost svih u njegovoj primeni. S obzirom na ovu funkciju, Sud smatra neophodnim da oceni da li odluka Vrhovnog suda ima legitiman cilj, odnosno poštovanje vladavine prava i pravilnog funkcionisanja pravosudnog sistema.
58. S tim u vezi, Sud će pažljivo razmotriti u kojoj meri je predmet podnosioca zahteva razmotren pred nižim sudovima, tačnije kako je adresiran njegov zahtev za utvrđivanje vrednosti spora, kao i prirodu uloge Vrhovnog suda.
59. Stoga, za Sud, činjenica da je podnosilac zahteva podneo tužbu Osnovnom sudu ne navodeći vrednost tužbenog zahteva nije sporna od strane Suda, iako član 30.1 ZPP-a kaže da „*tužilac ima dužnost da u imovinsko – pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora [...]*“. Međutim, Sud se poziva na odredbe člana 36. ZPP-a, koji utvrđuje sledeće:

Član 36.

Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenuo vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema (prapsimit), optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja, ali pre nego što počne razmatranje glavnog pitanja, brzo i na prikladan način će odrediti, odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika. U ovakvim slučajevima sud odlučuje rešenjem protiv kojeg se ne dozvoljava žalba.

60. Shodno tome, iz teksta zakonske odredbe člana 36. ZPP-a se vidi da je vrednost predmeta spora jedan od elemenata tužbe, čije je određivanje element koji je zakonom definisan, ali nije neophodan preduslov za pokretanje tužbe. Stoga, ni u slučajevima kada stranka u trenutku podnošenja tužbe nije utvrdila vrednost predmeta spora, Sud neće odbiti tužbu, niti će tužbeni zahtev vratiti tužiocu na ispravku.
61. Drugim rečima, u slučajevima kada tužilac nije utvrdio vrednost predmeta spora ili ako je njegovu vrednost odredio premalu ili previsoku, Sud po službenoj dužnosti ili prema prigovoru tuženog, najkasnije do pripremnog ročišta, a ako pripremno ročište nije održano, onda pre početka glavnog ročišta na odgovarajući način utvrđuje vrednost predmeta spora, uzimajući u obzir objektivne okolnosti predmetnog tužbenog zahteva.

62. Sud nalazi da je zakonska odredba člana 36. ZPP-a sasvim jasna, kako u pogledu prava tako i u pogledu procesnih radnji i obaveza, i jasno utvrđuje da je Osnovni sud dužan da po službenoj dužnosti utvrdi vrednost spora u 3 različite situacije, a to su: *i) kada tužilac nije utvrdio vrednost spora, ii) kada je tužilac utvrdio veoma malu vrednost spora; i iii) kada je tužilac postavio previsoku vrednost spora.* Štaviše, obaveza Osnovnog suda, kada je podnet tužbeni zahtev iz člana 36. ZPP-a, je da utvrdi vrednost predmeta spora po službenoj dužnosti i to rešenjem pre početka glavnog pretresa. Stoga, preduslov da bi Sud mogao meritorno postupiti po tužbenom zahtevu jeste da prvo posebnim rešenjem na posebnoj sednici utvrdi vrednost predmetnog spora.
63. U pogledu načina utvrđivanja i provere vrednosti predmeta spora, Sud je dužan da prema objektivnim kriterijumima utvrdi novčanu protivvrednost tužbenog zahteva na osnovu podataka iz tužbe i samo ako je to moguće iz prirode predmeta, odnosno da prethodno utvrdi vrednost predmeta spora, ili da li je vrednost predmeta spora označena kao previsoka ili preniska. Ova provera se primenjuje do granice prihvatljive verovatnoće, jer bi svako dublje razmatranje problema, odnosno tužbenog zahteva, ugrozilo realizaciju osnovne dužnosti suda, a to je da obezbedi pravnu zaštitu.
64. Sud primećuje da je podnosilac zahteva 18. septembra 2019. godine, odnosno 16. marta 2021. godine, tokom pripremnih sednica, predložio iznošenje dokaza sa finansijskim veštačenjem, kako bi se tačno utvrdio iznos štete. Dok, Sud takođe primećuje da je podnosilac zahteva u svom podnesku od 23. septembra 2019. godine podnetom Osnovnom sudu gde je precizirao tužbeni zahtev, izričito precizirao vrednost naknade, gde je tražio od tuženih Zdravlje Actavis Leskovac, Vlade Kosova - Ministarstva zdravstva i Kosovske agencija za medicinske proizvode naknadu materijalne štete u iznosu od 378.340,98 (trista sedamdeset osam hiljada trista četrdeset evra, devedeset osam centi), dok je za izgubljenu dobit tražio iznos od 125.000,00 (sto dvadeset pet hiljada evra), kao i u ime troškova iznos od 2.360 (dve hiljade trista šezdeset evra). Podnosilac zahteva, na osnovu spisa predmeta i navedenih izjava, predložio je Osnovnom sudu da tužbeni zahtev usvoji i prinudi tužene da mu nadoknade navedeni iznos.
65. Na osnovu gore navedenog, Sud smatra da je podnosilac zahteva precizirao iznos od 378.340,98 (trista sedamdeset osam hiljada trista četrdeset evra i devedeset osam centi) koji je tražio na ime naknade materijalne štete, kao i kao iznos od 125.000,00 evra (sto dvadeset pet hiljada) na ime izgubljene dobiti. Jasno je da vrednost predmeta spora precizira oštećeni, putem podnošenja tužbe. Dakle, diskreciono pravo oštećenog je da odluči da li želi da precizira vrednost spora, što je učinio preciziranjem tužbenog zahteva, pri čemu je podnosilac zahteva bio jasan u svom zahtevu Osnovnom sudu kojim je precizirao svoj tužbeni zahtev, navodeći iznos tražene novčane vrednosti.
66. Sud se u nastavku poziva na presudu Osnovnog suda kojom se utvrđuje: „*Sud, nakon razrade pravnog predmeta u vezi naknade štete u iznosu od 378.340,98 evra, i izgubljene dobiti u iznosu od 50.000 evra, nije se upustio u izvođenje drugih dokaza, iz razloga što kada se radi o zastarelosti potraživanja onda se ne mogu ceniti drugi dokazi koji ne mogu biti validni u donošenju meritorne odluke, te je iz tog razloga Sud odbio predlog za određivanje finansijskog veštačenja ...*“.
67. U konkretnom slučaju, primećuje se da je podnosilac zahteva naveo vrednost spora tokom preciziranja tužbenog zahteva. Shodno tome, odbijena mu je vrednost od 378.340,98€, tražena preciziranjem tužbenog zahteva, koja u ovom slučaju predstavlja vrednost predmeta spora u smislu člana 211 stav 2 i 3 ZPP-a i člana 508 ZPP-a.

68. Sud ističe da čak i činjenica da je podnosilac zahteva platio taksu u iznosu od 20 € prilikom podnošenja tužbenog zahteva Osnovnom sudu ne može mu se pripisati kao greška i biti odlučna činjenica koja se može koristiti prilikom utvrđivanja vrednosti predmeta spora, iz razloga što za Sud nije sporna činjenica da podnosilac zahteva, prilikom podnošenja tužbe u skladu sa vrednošću predmeta spora, mora da plati i sudsku taksu utvrđenu Administrativnim uputstvom Sudskog saveta Kosova. U osnovi, uplata takse u iznosu od 20 evra ne može poslužiti kao jedini parametar za utvrđivanje vrednosti predmetnog spora, posebno iz razloga što je podnosilac zahteva platio sudsku taksu u iznosu od 20 evra kao uslovni iznos koji je stranka dužna da plati kada vrednost spora nije poznata, dok je sama taksa u iznosu od 20 evra uslov koji omogućava stranci da njen tužbeni zahtev prihvati Sud u procesnom smislu, a ne da se odbaci kao nepotpun tužbeni zahtev pre početka postupka. Pored toga, vrednost predmeta spora treba da uzme u obzir ukupnu štetu koja se podnosiocu zahteva može pričiniti u sudskom postupku, a ne samo vrednost sudske takse koju je podnosilac zahteva platio.
69. U skladu sa navedenim, čini se da je podnosilac zahteva pokazao dužnu revnost u pokušaju da utvrdi vrednost spora, što je u skladu sa relevantnim zakonskim odredbama. Iz ovoga proizilazi da se greške učinjene tokom postupka ne mogu pripisati podnosiocu zahteva.
- iii) u vezi sa upotrebom preteranog formalizma prilikom tumačenja i primene zakonskih odredbi na snazi u vezi sa pragom dozvoljenosti revizije*
70. Povodom ocene ispunjenosti trećeg kriterijuma, odnosno da li je pri tumačenju i primeni važećih zakonskih odredbi u pogledu praga dozvoljenosti revizije korišćen preterani formalizam, Sud ističe da je poštovanje formalnih pravila parničnog postupka, kojim stranke obezbeđuju odlučivanje u građanskom sporu, valjan i važan jer tako može ograničiti diskrecionu slobodu, obezbediti jednakost oružja, sprečiti proizvoljnost i obezbediti delotvornost pri odlučivanju o sporu i suđenju u razumnom roku, kao i pravnu sigurnost i poštovanje suda.
71. Međutim, u sudskoj praksi ESLJP-a utvrđeno je da „preterani formalizam” može biti u suprotnosti sa zahtevom da se obezbedi praktično i efektivno pravo na pristup sudu na osnovu stava 1 člana 6. EKLJP-a. Ovo se obično dešava u slučajevima striktnog tumačenja proceduralnog pravila koje onemogućava razmatranje osnovanosti tužbe podnosioca zahteva, sa odgovarajućim rizikom da će njegovo ili njeno pravo na delotvornu sudsku zaštitu biti povređeno (vidi slučajeve ESLJP-a predmete [Běleš i drugi protiv Češke Republike](#), br. 47273/99, odluka od 12. novembra 2002. godine, stavovi 50-51 i 69, i [Walchli protiv Francuske](#), br. 35787/03, presuda od 26. jula 2007. godine, stav 29).
72. Stoga, za Sud nije sporna činjenica da je podnosilac zahteva platio taksu od 20 evra kada je podneo tužbu. Međutim, kao što je i gore navedeno, primećuje se da je podnosilac zahteva naveo vrednost spora tokom specifikacije tužbenog zahteva, koju je Osnovni sud odbio prilikom preispitivanja presudom [III. Ek. br. 31/2021], na koju je podnosilac zahteva uložio žalbu Apelacionom sudu, odnosno Privrednom sudu – Soba drugog stepena, i na kraju zahtevom za reviziju pred Vrhovnim sudom, čije je rešenje osporio pred Sudom. U gore navedenim okolnostima konkretnog slučaja, Vrhovni sud nije trebalo da bude vezan greškama nižestepenh sudova kada je odlučivao da li da omogući pristup podnosiocu zahteva, već je trebalo da razmotri da li je pristup njemu sprečen proceduralnim propustima nižestepenh sudova.
73. Sud ističe da nije sporna zakonom definisana nadležnost Vrhovnog suda, da pre ocene osnovanosti revizije razmotri dozvoljenost iste u pogledu praga *ratione valoris*. Ipak,

Sud ističe da pozivanje Vrhovnog suda na zakonsku odredbu stava 3 člana 211 ZPP-a i davanje obrazloženja bez prethodnog razmatranja o mogućem procesnom propustu, da: „Revizija se ne dozvoljava u imovinsko pravnim odnosima u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na novčane zahteve, na predaju stvari ili na ispunjavanje neke druga polaganja, ukoliko vrednost predmeta spora navedenog u tužbi tužioca ne prelazi sumu od 3,000 €“, prenoseći odgovornost i grešku samo na podnosioca zahteva i obrazlažući to sa činjenicom daje na osnovu stava 1 člana 30. ZPP-a utvrđeno sledeće: „revizija se ne dozvoljava, tužilac ima dužnost da u imovinsko – pravnim sporovima , u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora“, prema zaključku Suda, predstavlja preterani formalizam u tumačenju pravnih propisa, posebno iz razloga što Vrhovni sud nije uzeo u obzir član 36. ZPP-a i član 5. Administrativnog uputstva br. 01/2017 o izjednačavanju sudskih taksi i, da je to uradio i da je razmotrio odredbe u okolnostima konkretnog slučaja, mogao je da donese zaključak o mogućim propustima ili greškama koje je učinio pre svega Osnovni sud, a u daljem postupku i Privredni sud – drugostepena veća, koji nisu tražili od podnosioca zahteva da plati dodatnu taksu nakon što je precizirao svoj tužbeni zahtev i naveo novčanu vrednost spora – traženu štetu.

74. U ovim okolnostima, uzimajući u obzir da su za slučaj podnosioca zahteva odlučivale dve instance redovnih suda, Osnovni i Privredni sud, koje su imale punu nadležnost u ovom predmetu, podnosilac zahteva je pokrenuo pitanje njihovog očiglednog propusta, te da je uloga Vrhovnog suda takođe i pregled sprovođenja zakona na snazi od strane nižestepениh sudova, može se reći da je odluka Vrhovnog suda u konkretnom slučaju predstavljala nesrazmernu prepreku koja narušava samu suštinu prava podnosioca zahteva, zagarantovanu stavom 1 člana 31. Ustava u odnosu na stav 1 člana 6. EKLJP-a.
75. Sud takođe ističe da se konstatacija povrede stava 1 člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1 člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima odnosi samo na specifične okolnosti konkretnog slučaja, čija ocena mora da se radi od slučaja na slučaj, i odnosi se samo na pravo pristupa sudu, odnosno Vrhovnom sudu, tako da ni na koji način ne prejudicira ishod merituma slučaja.

Zaključak

76. Sud, na osnovu gornje analize, zaključuje da su osporenim rešenjem [E.Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine Vrhovnog suda, povređena ustavna prava podnosioca zahteva zagarantovana stavom 1 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6.1 [Pravo na pravično suđenje] EKLJP-a.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa stavovima 1 i 7 člana 113. Ustava, u skladu sa članovima 20. i 47. Zakona kao i sa pravilom 48 (1) (a) Poslovnika o radu, 5. novembra 2024. godine,

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI, da je bilo povrede stava 1 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo, u vezi sa stavom 1 člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA PROGLASI nevažećim rešenje [E.Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine Vrhovnog suda Kosova;
- IV. DA VRATI rešenje [E.Rev. br. 1/2023] od 17. januara 2023. godine Vrhovnog suda Kosova na ponovno odlučivanje, u skladu sa zaključcima Suda u ovoj presudi;
- V. DA NALOŽI Vrhovnom sudu da obavesti Sud, u skladu sa stavom (5) pravila 60. Poslovnika o radu, o preduzetim merama u vezi sa primenom presude Suda, najkasnije do 5. maja 2025. godine;
- VI. DA DOSTAVI ovu presudu stranama;
- VII. DA OBJAVI ovu presudu u Službenom listu, u skladu sa stavom 4. člana 20. Zakona;
- VIII. DA UTVRDI da ova presuda stupa na snagu na dan objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo, u skladu sa stavom 5 člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac

Remzije Istrefi-Peci

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani